

La canya

(ALDC, V, 1078. La canya)

Canya, nom català molt general de la *Arundo donax*, prové del llat. CANNA (← gr., on és d'origen semític), amb palatalització del grup -NN-, que ha estat interpretada com a resultat de l'aparició d'una iod de transició (-NN- > -NJ-; Fouché, 1924 a), d'un substrat cèltic situat en el marc de la fonologia estructural (Martinet, 1952), de la colonització suditàlica a Hispània (Menéndez Pidal, 1960) o de l'antic substrat sorotàptic (Coromines, 1976-1977, I: 82); no sembla que cap d'aquestes teories tingui prou credibilitat i potser ens hem de limitar a aquesta conclusió: "La palatalització de -NN- pot atribuir-se a una articulació forta del reflex d'aquest grup [...] i, possiblement, també a una tendència d'eliminar l'oposició trilateral formada pels fonemes /n/ (< N-, -N-, -MN-), /ɲ/ (< -NJ-, etc.) i /ɲ:/ (< -NN-)" (Rasico, 1982 241-242).

Ja tenim testimonis al s. X d'aquesta palatalització.

A notar el der. *canyera* 90, format amb el suf.

-era (< -ARIA), aplicat a vegetals (com de *figa* → *figuera*). Tanmateix, tant en la llengua antiga com en els dialectes actuals, es coneixen casos d'una simplificació de nasals sense arribar a la palatalització; com en oc., *cana* n'és un exemple, que es pot eixamplar amb casos paral·lels d'alternança de palatal/nasal simple (*banya/bana*, *enganyar/enganar*, *cànyem/cànem*, *Joan/Jovany*), que depenen dels mots i de l'àrea geogràfica. Trobem der. de CANNA amb nasal simplificada com *cana* 'mida de longitud' (i der. com *acanan*, *acananador*), *canada* 'mesura de capacitat' (i el der. *canadelles* 'setrillers'), *canell* 'puny de la mà', *canuda* 'aixeta', el topònim *Canet* (< CANNETUM), etc.

Pel que fa a *cana* 'canya' només es registra en els parlars ribagorçans i en un punt mall.; en canvi, *canís* i *canat* 'canyís' tenen una àrea més àmplia (veg. mapa 748).

Canya és el mot normatiu des del *DOrt*, 1917.

